

GÁLFALVI SÁNDOR

Dr.MOLNÁR ISTVÁN LAUDÁCIÓJA*

Székelykeresztúr Önkormányzati Tanácsa 1995. január 18-án tartott ülésén dr.Molnár István nyugalmazott múzeumigazgatónak, érdemei elismeréséül, Székelykeresztúr város díszpolgára címet adományozta.

Dr. Molnár István ny. tanár, múzeumigazgató, Székelykeresztúr város közmegebecsülésnek örvendő, mindenki által tisztelt és szeretett jelentős személyisége, akinek egész élete és tevékenysége szorosan kapcsolódik a város kulturális életének felemeléséhez.

Nemzedékekig visszamenően unitárius papi családból származik. Bordoson született 1910-ben. Életének főbb állomásai: Újszékely, Rava, Szentgerice és Székelykeresztúr.

Az elemi iskola elvégzése után középiskolai tanulmányait 1922-29 között a székelykeresztúri unitárius főgimnáziumban folytatta, majd egy évi teológiai tanulmányok után beiratkozott a kolozsvári tudományegyetemre, ahol 1935-ben tanári oklevelet szerzett. Az egyetem elvégzése után visszatért Székelykeresztúrra tanárnak. Előbb az Unitárius Főgimnáziumban, majd annak megszüntetése után a tanítóképzőben végzett jelentős oktató-nevelő munkát.

Iskolai tevékenysége mellett egyre több figyelmet szentelt a néprajznak és Nagy Lajos rajztanár ösztönzésére helyben és a környező falvakban szellemi és tárgyi néprajzi tárgyak gyűjtésébe kezdett. Tanítványaiból gyűjtőcsoportokat szervezett, akikkel hétvégeken végigjárta a falvakat, begyűjtve a népi kultúra értékeit megőrző, pusztulásnak indult, lomként hányódó tárgyakat.

A felhalmozódó néprajzi anyag elhelyezésére a gimnázium által biztosított terem kicsinek bizonyult, ezért megfelelő épületről kellett gondoskodni. A város akkori vezetősége a begyűjtött múzeumi anyag elhelyezésére előbb a Florián-féle üzlethelyiséget, majd a mellette levő Kaszinó épületét biztosította. Így 1946-ban megnyithatta kapuit Székelykeresztúr Városi Múzeuma, amely azóta állandóan fejlődve, ma már mind a hazai, mind a külföldi szakkörökben elismert intézménnyé vált.

A múzeumalapító Molnár István nemcsak gyűjtő munkát végzett, hanem gondoskodott annak tudományos feldolgozásáról is. Néprajzi ismereteinek elmélyítése érdekében beiratkozott a kolozsvári Bolyai Egye-

* A 69/1991 számú Közigazgatási Törvény II.fejezete 21. paragrafusának V. pontja kimondja, hogy a helyi önkormányzatok a rendkívüli érdemeket szerzett hazai vagy külföldi személyiségeknek a helység díszpolgára címet adományozhatják.

tem doktorátusi kurzusára, ahol 1948-ban megszerezte a néprajzi tudományok doktora tudományos fokozatot.

A múzeumi munkával párhuzamosan helytörténeti kutatásokat végzett, melynek során ásatásokat szervezett, értékes adatokkal gazdagítva Székelykeresztúr és környéke őstörténeti és középkori történelmi adattárát.

Százat meghaladó tudományos dolgozatait hazai és külföldi szakfolyóiratok is szívesen közölték, amelyek nyomán Székelykeresztúr neve bekerült a nyilvántartott múzeumvárosok névsorába.

Munkatársait is tudományos tevékenységre ösztönözte, aminek eredményeit önálló múzeumi kiadványok tartalmazzák.

Tudományos munkássága mellett, a múzeum keretében rendezett állandó és időleges kiállításaiival, fontos népművelő munkát is végzett.

Széleskörű tevékenységébe szervesen beilleszkedik egyházi munkássága. Pályáját a székelykeresztúri Unitárius Gimnáziumban kezdi, ez az intézet ad helyet első néprajzi gyűjteményének. Gyűjtőmunkája során rendszeresen tanulmányozza a Székelykeresztúr környéki unitárius egyházközségek levéltárait és az így gyűjtött anyagot helytörténeti tanulmányokban dolgozza fel.

Mint a székelykeresztúri Unitárius Egyházkör felügyelő gondnoka, az esperesi vizsgálószékek alkalmával ismerteti a meglátogatott egyházközségek történetét és a múltból vett helyi példákkal serkenti egyházszerepetre híveit.

Az egyházközségek történetéről írt tanulmányai sorozatban jelennek meg a Keresztény Magvető hasábjain, amivel jelentősen gazdagítja az unitárius egyháztörténet adattárát.

Sokoldalú tehetségének köszönhetően állandóan jelen van a város művelődési életében: Székelykeresztúrra való érkezésétől tagja volt a Filharmóniai Társaságnak és műkedvelő színészként színvonalas alakításaiival maradandó élményt nyújtott a város közönségének.

Mindezek alapján elismeréssel állapíthatjuk meg, hogy dr.Molnár István életművével, a Városi Múzeum megalapításával és az ott folyó tudományos és népművelő munkásságával a romániai magyarság nemzeti-identitástudata megőrzésének ügyét szolgálta.

Dr.Molnár István ilyen gazdag, értékes tevékenységével méltán érdemelte ki a

Székelykeresztúr város Díszpolgára
megtisztelő címet.

KOVÁCS SÁNDOR

LÁZÁR ISTVÁN

1. Életrajzi adatai¹

Torockón született 1742. szeptember 3-án jobbágysorsú szülöktől. Apja Lázár Mihály, anyja Pozsgai Anna. Egyháztörténetíróink Lázár nevét a "Nagyajtai" előnévvel használják, nemesi címerén is a Nagyajtai előnév olvasható. Valószínűnek tartom, hogy apja vagy nagyapja Nagyajtáról ment át Torockóra, és ott megtelepedve jobbágy lett. A Nagyajtai előnév használata előtt származásának helyét - Torockót - írta neve elé. 1800 után következetesen, a nemesi címerén is szereplő "Nagyajtai" előnevet használja.

Iskoláit a torockói partikulában kezdte meg, s jó előmenetelének köszönhetően, földesura lehetővé tette továbbtanulását. Így 1757. szeptember 12-én beiratkozott a kolozsvári Unitárius Kollégiumba és szintaxista lett. Egy évvel később, május 2-án átment a következő classisra, a poesisre. 1759. május 12-én beírta nevét a sekundások katalógusába.² Egy évig szekundáns volt, 1760. március 25-től a rethorika classist látogatta. 1761. szeptember 12-én tógás diákként frequentálni kezdett. Október 10-én novicius³ lett és október 17-én beírhatta nevét a "Seniori matriculába" (sorszám: 296): "Stephanus Lázár de Torockó inscribatur numero Dominorum Togatorum Anna 1761 17.8-bris." 1762. május 22-én a novitiátusból felszabadult⁴.

Kiváló tehetségének tudható be, hogy 1767. május 2-től rábízták a rethorok tanítását, az év decemberétől pedig a könyvtárra való felügyeletet is.⁵ 1768. június 23-án földesura, Toroczka Gábor, a jobbágyság alól felszabadította. Lázár 1768 november 8-án kibúcsúzott és a marosvásárhelyi Királyi Táblára ment Türy László mellé jogot tanulni.⁶ 1771. május 28-án meghalt Pálfi Benjámín és június 15-én Lázárt, helyébe akadémitának választották.⁷

2. Külföldi tanulmányútja

Nagy György diáktársával együtt peregrináltak, hogy a tanulmányúthoz szükséges összeget előteremtsék.⁸

1771. október 19-én indultak útnak⁹ és november 1-én érkeztek Bécsbe. Agh István püspököt november 12-én keltezett levelükben értesítették szerencsés és "veszedelem nélkül való" megérkezésükről¹⁰. Bécsből 1773-ban Hollandia felé vették útjukat. 1773. május 11-én kelt levelében Lázár István értesíti a püspököt, hogy "Hollandiában s Helvetiában téjendő experiantiaira félesztendeig tartó szabadságot" nyert¹¹. 1773. szeptember 11-én Amsterdamba érkezett, ahol tíz hónapot töltött, majd átment a leideni egyetemre és 1774. június 23-án beírta nevét az "Alba Studiosorum Academiaramba": "1774. június 23 - Lazar Stephanus Hungarus Transylvanus. 21. P.Gratias Leidenben rendkívüli módon kapta